

Comhdháil Náisiúnta na Gaeilge

Aighneacht

maidir le dréachtú an dara scéim

faoi réir Alt 15

d'Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003

chuig An Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais

agus Athchóirithe Dlí

Iúil 2009

Réamhrá

Is í Comhdháil Náisiúnta na Gaeilge lár-chomhairle phobal na Gaeilge. Léirítear príomhchuspóir na Comhdhála trína Ráiteas Misin “bá agus tacaíocht don Ghaeilge mar bheotheanga agus cumas inti a neartú agus a bhuanú le go mbeidh sí á húsáid go saoraídeach agus go forleathan i ngach gné de shaol mhuintir na hÉireann.”

Bunaithe i 1943, feidhmíonn an Chomhdháil mar scátheagraíocht ar na heagrais dheonacha Gaeilge agus thar ceann phobal na Gaeilge ar mhaithe leis an gcuspóir náisiúnta an Ghaeilge a athbheochan. Tá 24 balleagraíocht sa Chomhdháil ó mhórréimsí uile na hearnála. Is í feidhm don Chomhdháil na heagraíochtaí Gaeilge agus cairde eile na teanga a chomhdhlúthú d'fhonn comhpháirtíocht thorthúil a chinntiú trí chumarsáid a chothú agus aontú ar phríomh spriocanna oibre na Comhdhála.

Tá spéis ar leith ag eagraíochtaí na Comhdhála i stádas na Gaeilge agus go háirithe sa chás go bhfuil feidhm á tabhairt don stádas sin i reachtaíocht na tíre. Fáiltíonn Comhdháil Náisiúnta na Gaeilge roimh an deis seo tuairimí a chur faoi bhur mbráid faoin ndrúacht-scéim atá beartaithe ag **An Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí**. Is ag díriú ar phríomh-thosaíochtaí scéime atá ár mholtaí leagtha amach.

Cé go n-aontaíonn an Chomhdháil leis na treoirlínte a d'eisigh an tAire faoi Alt 12 den Acht, tá tábhacht ar leith ag baint le Alt 18(2) den Acht ina leagtar béim ar ‘bhearta breise a chur i ngníomh chun stádas teanga oifigiúla a chur chun cinn’ laistigh den Roinn. Tá sé den riachtanas go bhfeidhmeoidh an Roinn dá réir ag tógáil ar a laghad san áireamh taithí na Ranna Rialtais eile atá tar éis scéim a chur i gcrích le blianta beaga anuas agus tréithe na scéimeanna agus bearta teanga eile rathúla.

Tá breis eolais faoi obair na Comhdhála le fáil ag www.gaelport.com.

Comhthéacs na Scéime

Is Comhlacht Poiblí faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 í An Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí atá freagrach as réimse leathan seirbhísí a chur ar fáil don phobal ar bhonn náisiúnta agus idirnáisiúnta. Tá iomlánú ar shainfhreagrachtaí na Roinne ar a suíomh idirlín mar atá eolas faoi –

- Coireacht agus Forfheidhmiú an Dlí,
- Gardaí agus Póilíníú
- Príosúin agus Promhadh,
- Beartas na gCúirteanna/Seirbhísí Dlí,
- Tuairseacht Éireann,
- Reachtaíocht, Athchóiriú an Dlí agus AE,
- Comhionannas/Míchumas,
- Ceartas i leith an Aosa Óig, Leanáí agus an Teaghlach,
- Comhsheirbhísí Airgeadais,
- Feidhmeanna Rialála Eile,
- Sábháilteacht agus Slándáil.

Tá iomlánú ar réimsí feidhmíochta na Roinne arna bhfuil freagracht ag baill an Choiste Comhairleach Bainistíochta (CCB) leagtha amach i Ráiteas Straitéise na Roinne Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí 2008 – 2010.

Deimhnítear ról lárnach na Roinne i leith na Gaeilge faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003. Tá sé tábhachtach go léireodh an Roinn an ról sin tríd síos a gníomhaíochtaí agus ag gach leibhéal den chliarlathas sa Roinn. Chuige sin, molann an Chomhdháil teachtaireacht a fháil ón Aire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí le cur i scéim teanga na Roinne chun tacaíocht don teanga agus d'fheidhmiú na scéime a léiriú ón mbarr anuas.

Tá sé tábhachtach go mbeadh an timpeallacht sa Roinn fáilteach dóibh siúd gurb í an Ghaeilge a dteanga dúchais nó a rogha teanga cumarsáide. Molann an Chomhdháil go neartófaí tacaíocht don chultúr agus don Ghaeilge i gcoitinne sa Roinn. Tá sé tábhachtach go bhfuil seirbhís dhátheangach á sholáthar ag an Roinn agus go bhfuil an tseirbhís sin

soiléir do mhuintir na Roinne agus don phobal araon. Le go mbeidh éifeacht ag an scéim ní mór go gcuimseodh sí seirbhís den scoth a sholáthar do phobal na Gaeilge bunaithe ar Sheirbhís Ardchaighdeán do Chustaiméirí (QCS).

Molann an Chomhdháil pobal labartha na Gaeilge a chumasú laistigh den Roinn, cainteoirí dúchasacha agus daoine atá líofa sa Ghaeilge i measc na foirne agus iad a spreagadh chun feidhmiú trí mheán na Gaeilge (féach **5(x)** thíos). Chuirfeadh seo go mór le cumas na Roinne Alt 12(2)(c) den Acht a chomhlíonadh agus *‘a chinntiú go mbeidh seirbhísí poiblí ar fáil níos fairsinge trí Ghaeilge agus go mbeidh caighdeán níos airde ag baint leo.’*

Molann Comhdháil Náisiúnta na Gaeilge an leagan Gaeilge den suíomh idirlín. Moltar go ndéanfaidh forbairt ar an suíomh sa chaoi is go mbeidh an leagan Gaeilge chomh feiceálach leis an leagan Béarla i gcónaí (féach alt **13** thíos)

Ba chóir go mbeadh dul chun cinn i leith na Gaeilge sa Roinn bunaithe ar struchtúir agus córais tacaíochta don a chur i bhfeidhm seachas go mbeadh an dul chun cinn sin ag brath ar dhaoine áirithe. Molann Comhdháil Náisiúnta na Gaeilge go bhforbrófaí scéim teanga faoin Acht Teanga atá réadúil ach dúshlánach, a léiríonn go n-aithníonn an Roinn a ndualgais agus a ról i leith na Gaeilge, go n-úsáidfe an scéim chun eiteas na Roinne i leith na Gaeilge a neartú agus go ndeimhneodh sí go bhfeidhmeoidh an Roinn go dílis de réir an Achta agus de réir spioraid an Achta chomh maith.

An Comhthéacs Reatha

De réir An Coimisinéir Teanga;

‘Is buanchearta iad cearta teanga; ní lamháltais ná pribhléidí iad a thugtar le linn aimsir na flúirse. Níl luach níos lú leis an gcoincheap a bhaineann le cearta agus le comhionannas nuair is i gcomhthéacs teanga é’

(Ó Cuirreáin, 2009)

Aithnítear go bhfuil cúinsí geilleagracha deacra ann faoi láthair, agus go mbeidh ar gach Comhlacht Poiblí athbhreithniú a dhéanamh ar na tosaíochtaí gearr-, meán- agus fadtéarma dá réir. Is gá, ar an mbonn sin, d'eagraíochtaí Stáit bealaí a aimsiú chun costais a smachtú gan laghdú a dhéanamh ar sholáthar seirbhísí d'ardchaighdeán trí Ghaeilge. Chuige sin, moltar barainneachtaí an mhórsála a úsáid níos fearr chun acmhainní/áiseanna a ullmhú agus luach níos fearr ar airgead a sholáthar trí, mar shampla:

- seirbhísí ar-líne agus as seirbhísí idirlín a sholáthar don phobal oiread agus is féidir,
- Ábhair dhátheangaigh don phobal a fhoilsiú go leictreonach seachas i bhfoirm chlóite,
- Foireann dátheangach a earcú, i. foireann le cumas i nGaeilge agus i mBéarla seachas daoine le cumas i dteanga amháin,
- Comhoibriú breise idir eagraíochtaí gaolmhara agus iad ag forbairt a gcuid seirbhísí trí Ghaeilge.

Aighneacht

Éilíonn an tiomantas do Sheirbhís Chustaiméirí ar Ardchaighdeán (QCS) mar chuid de Phróiseas Nuachóirithe na Seirbhíse Poiblí tiomantas ar leith ó chomhlachtaí poiblí maidir le feabhas leanúnach a dhéanamh ar chaighdeáin cúram custaiméirí, ar sheirbhísí agus ar chomhchomhairle le custaiméirí chun na críche sin.

Ní leor do chomhlachtaí poiblí freastal ar riachtanais teanga an phobail amháin (féach **alt 3 - Tairiscint ghníomhach agus cothú éilimh** thíos). **Ní mór do gach comhlacht poiblí éileamh ar sheirbhísí a chothú agus an phobal urlabhra a spreagadh.**

Tá gá le próiseas chomhchomhairle leathnaithe chomh maith a chuimsíonn suirbhéanna chustaiméirí, foireann na Roinne agus pobal na tíre ina measc, agus grúpaí fócais rialta chun tuiscint a fháil ar mhianta an phobail agus chun freastal a dhéanamh dá réir.

Tá Comhdháil Náisiúnta na Gaeilge sásta aon chabhair a thabhairt don Roinn chun an próiseas sin a chur i gcrích.

Moltaí

1. Staid Reatha sa Roinn

Moltar go ndéanfaidh An Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí cur síos ar a chustaiméirí, a seirbhísí agus a ghníomhachtaí ar nós mar atá leagtha amach sa treoirleabhair faoi Alt 15 den *Acht um Shaoráil Faisnéise, 1997 & 2003*.

Moltar go ndéanfaí cur síos cuimsitheach faoin gceannteidil *Achoimre ar Sheirbhísí agus Ghníomhaíochtaí na hEagraíochta* ar:

- na seirbhísí trí Ghaeilge a bhí ar fáil roimh theacht i bhfeidhm na chéad scéime,

- mar a cuireadh leis na seirbhísí sin de réir thosaíochta trí fheidhmiú na chéad scéime, agus
- mar a chuirfear leis na seirbhísí atá ar fáil céim ar chéim anois sa dara scéim.

Leagfaidh an Roinn spriocanna cinnte síos agus amscála chun iad a bhaint amach. Léireoidh an Roinn córas measúnaithe a dhéanfaidh seachadadh na seirbhíse a mheas agus a chinnteoidh go n-aithneofar céimeanna feabhais agus lorgóidh an Roinn aischothú leanúnach ón bpobal ar fheidhmiú na Scéime agus beidh cur síos ar an gcóras sin ríofa amach sa Scéim (féach **Alt 15** thíos chomh maith).

2. Cumas dátheangach sa Roinn

Is é is bunsprioc don scéim ná cumas dhátheangach a fheabhsú sa Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí ar mhaithe le seirbhísí feabhsaithe a chur ar fáil don phobal. Ní mór na nithe seo a leanas a chur san áireamh agus cumas dátheangach sa Roinn á chur chun cinn:

- Ba chóir meon dearfach ón mbarr anuas a bheith ag an Roinn i leith an dátheangachais.
- Bá chóir stádas cothrom a thabhairt don Ghaeilge agus don Bhéarla i ngach gné d’obair na Roinne.
- Ní mór a chinntiú go mbeidh sé mar aidhm ag an Roinn an Ghaeilge a chothú go himmheánach i measc na foirne, agus go seachtrach trí fhreastal ar riachtanais na gcustaiméirí.
- Go gcaithfí go comhionann leis an nGaeilge agus leis an mBéarla agus nach mbeadh saoránach ar bith faoi mhíbhuntáiste mar gheall ar an teanga a roghnódh sé nó sí.

Moltar go ndéanfaí taighde ar na hábhair seo a leanas mar thúsphointe ar fhorbairt riaracháin dátheangach sa Roinn agus mar bhunús d’fhorbairt ar chlár oiliúna sa Ghaeilge agus sa bhFeasacht Teanga d’fhostaithe na Roinne:

- Líon na gcainteoirí dátheangacha;
- Líon na gcainteoirí dátheangacha le cumas scríbhneoireachta dhátheangach;
- Líon na bhfostaithe le líofacht sa Ghaeilge;
- Líon na bhfostaithe le Gaeilge labhartha líofa ach gan ardchaighdeán scríofa a bheith acu;
- Líon na bhfoghlaimeoirí a bhfuil Gaeilge labhartha líofa ar a gcumas acu;
- Líon na bhfoghlaimeoirí a bhfuil Gaeilge labhartha agus scríofa ar a gcumas acu;
- Líon na bhfoghlaimeoirí nach bhfuil de mhisneach acu seirbhís a sholathar trí Ghaeilge faoi láthair;
- Líon na bhfostaithe gan Ghaeilge.

Is cuid lárnach de ghnó na Rannóige Acmhainní Daonna agus Aonad Oiliúna na Roinne an taighde inmheánach seo a chur i gcrích. Tá sé tábhachtach don Roinn inniúlacht teanga reatha na bhfostaithe sa Roinn a mheas le go mbeifear in ann plean dátheangach fadtéarmach a leagadh amach dá réir mar chuid de Straitéis Chumarsáide na Roinne.

Aithnítear go bhfuil méadú tagtha ar an líon foirne atá inniúil sa Ghaeilge agus atá toilteanach feidhmiú trí Ghaeilge ó cuireadh an chéad scéim i bhfeidhm toisc na hidirghabhálacha oiliúna agus tacaíochtaí eile lena n-áirítear an gluais téarmaíochta atá curtha ar fail ag an Roinn. Ní mór aon méadú atá tagtha ar líon na bhfostaithe le cumas dátheangach ó cuireadh an chéad scéim i bhfeidhm a áireamh sa dara scéim.

Moltar cur síos a dhéanamh sa scéim ar na hidirghabhálacha oiliúna atá beartaithe chun líon na bhfostaithe le cumas dátheangach atá inniúil agus toilteanach seirbhísí a sholáthar trí Ghaeilge a mhéadú. Ní mór an nasc idir cumas dátheangach na foirne agus feabhas i meoin agus i gcaighdeán na seirbhísí atáthar ag soláthar trí Ghaeilge a léiriú chomh maith.

3. Tairiscint ghníomhach agus cothú éilimh

De réir Alt 27 den Chúnta Idirnáisiúnta ar Chearta Sibhialta agus Polaitiúla,

'In those States in which ethnic, religious or linguistic minorities exist, persons belonging to such minorities shall not be denied the right, in community with the other members of their group, to enjoy their own culture, to profess and practice their own religion, or to use their own language.'

[<http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/fb7fb12c2fb8bb21c12563ed004df111>

[?Opendocument\]](#)

Tugtar feidhm don sliocht thuas i gcomhthéacs na scéime trí saor-rogha teanga a chur ar fáil don phobal agus iad ag plé leis an Roinn. Tá sé tábhachtach, ar an mbonn sin, go dtógfaidh an Roinn na nithe seo a leanas san áireamh sa scéim:

- (i) Ní leor don Roinn freastal ar an éileamh ar sheirbhísí trí Ghaeilge. Tá de dhualgas ar an Roinn éileamh ar sheirbhísí trí Ghaeilge a chothú i gcónaí.
- (ii) Tá sé den riachtanas go mbeadh a fhios ag an bpobal go bhfuil seirbhísí i nGaeilge á dtairiscint ag an Roinn, go bhfuil na seirbhísí sin ríofa amach go soiléir agus go bhfuil fíor fháilte roimh an bpobal na seirbhísí sin a úsáid. Is tús a bheadh anseo do chleachtas saol dá dtabharfaí faoi i gceart agus go dearfach.
- (iii) Ní mór a chinntiú go ndeimhníonn gach fianaise fhisiciúil sa Roinn, gurb ionad oibre dátheangach atá ann. Cuireann sé seo go mór le híomhá dearfach Ghaeilge na Roinne.
- (iv) Sa chaoi seo tugtar tairiscint dearfach go bhfuil mar aidhm leis an gcustaiméir a chur ar a s(h)uaimhneas agus seirbhísí i nGaeilge á lorg.

Ní mór a chinntiú go bhfuil forbairt leanúnach ag teacht ar na seirbhísí trí Ghaeilge a chuirtear ar fáil, agus poibliú a dhéanamh orthu dá réir.

4. Cairt an Chustaiméara na Roinne

De réir Cairt an Chustaiméara na Roinne ‘*déanfar gach iarracht freastal ar fhiafraithe teileafóin i nGaeilge agus freastal ar dhaoine a thagann i láthair ar mian leo a ngnó a dhéanamh trí Ghaeilge.*’ (Lth. 3)

Molann an Chomhdháil an ráiteas thuas a leasú, i gcomhthéacs gealltanais faoin scéim, mar a leanas – ‘*Aithníonn an Roinn a ndualgais agus a ról i leith na Gaeilge agus Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 ach go háirithe. Freastalófar dá réir ar fhiafraithe teileafóin i nGaeilge agus ar dhaoine a thagann i láthair ar mian leo a ngnó a dhéanamh trí Ghaeilge.*’

5. Im-fhálú ar phoist – Polasaí Socrúcháin agus Polasaí Earcaíochta

- (i) Iarrtar go mbeidh feidhmeannach/oifigeach amháin ar a laghad ainmnithe agus dualgas air/uirthi seirbhísí trí Ghaeilge a chur ar fáil ó **gach rannóg** de chuid na Roinne a bhíonn ag plé leis an bpobal, i. na rannóga riaracháin, agus go bhfoilseofar ainmneacha agus sonraí teagmhála (uimhir gutháin, seoladh r-phoist, srl.) na bhfostaithe sin.
- (ii) Ní mór a chinntiú go bhfuil an fáilteoir/oibrí malartáin inniúil sa Ghaeilge le gur féidir leis/léi déileáil le glaonna trí Ghaeilge go héifeachtach.
- (iii) Ba cheart go mbeadh an Ghaeilge aitheanta mar riachtanas do na poist thuasluaite agus foireann á earcú. Ní mór an riachtanas sin a lua i ngach fógra poist lena mbaineann. Ba cheart leis go mbeadh an Roinn sásta córas oiliúna a chur ar fáil go himmheánach nó go seachtrach dá bhfostaithe chun freastal ar an iarratas thuas.
- (iv) Beidh iarrthóirí in ann cur isteach ar phost trí Ghaeilge nó trí Bhéarla agus beidh siad in ann agallamh a dhéanamh trí Ghaeilge más mian leo.
- (v) De réir mar a chuirtear scéim na Roinne i bhfeidhm cuirfear leis na seirbhísí atá á sholáthar trí Ghaeilge ar bhonn céimiúil. Ní mór a chinntiú go mbíonn

deiseanna ardaithe céime ar fáil do na daoine atá i mbun seirbhísí a sholáthar trí Ghaeilge, mar aitheantas don seirbhís atá á chur ar fáil acu agus lena saineolas a chinntiú don eagraíocht sa réimse chéanna amach anseo.

- (vi) Tá sé den riachtanas go gcuirtear córais mhonatóireachta agus athbhreithnithe chuí i bhfeidhm sa Roinn lena chinntiú go bhfuil an soláthar seirbhíse ar chomhchaighdeán i nGaeilge agus i mBéarla.
- (vii) Ní mór don Roinn deimhniú a thabhairt ar ról na bhfostaithe, iad siúd atá ag plé leis an bpobal maraon leo siúd nach mbíonn ag plé go díreach leis an bpobal, i gcur chun cinn na Scéime/Gaeilge san Roinn.
- (viii) Iarrtar go mbeidh Cairt eagraíochta a léiríonn cé hiad na fostaithe atá toilteanach agus oilte le seirbhís a sholáthar trí Ghaeilge.
- (ix) Tá de cheart ag fostaithe sa Roinn an Ghaeilge a úsáid go himheánach. Chuige sin, beidh athbhreithniú rialta ar an gcóras riaracháin chun a chinntiú go mbeidh deis ag baill foirne ar mhaith leo nó atá toilteanach obair a dhéanamh trí mheán na Gaeilge sin a dhéanamh mar ghrúpa/aonad.
- (x) Molann an Chomhdháil líonra de Ghaeilgeoirí a chruthú sa Roinn, iad a chur in aithne ar a chéile agus iad a spreagadh chun feidhmiú trí Ghaeilge chun meabhraíocht na Gaeilge a neartú sa Roinn
- (xi) Spreagfaidh An Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí na fostaithe atá líofa i nGaeilge agus na fostaí atá ag foghlaim Gaeilge suaitheantais a chaitheamh a chuireann in iúil don phobal gur féidir leo a ngnó a dhéanamh trí Ghaeilge leo.
- (xii) Moltar aistritheoir inmheánach a earcú agus a cheapadh sa Roinn chun a chinntiú go mbeidh fáil ar ábhar foilsithe go comhuaineach dátheangach – m.sh. preasráitis.

Maidir le huimhir (xi) thuas, tá ard-mholdh ag dul don Roinn as an suaitheantas ‘Fáinne na Roinne’ a fhorbairt agus a chur ar fáil. Níor mhiste míniú ar an mbrí a bhaineann leis an suaitheantas seo a chur ar fáil ag gach comhéadan poiblí de chuid na Roinne.

Maidir le huimhir (xii) thuas, is léir go bhfuil an-obair á chur i gcrích i gcónaí ag aistritheoir na Roinne. Aithnítear an tábhachtach a bhaineann le feabhas a chur ar chumas na Roinne obair aistriúcháin a láimhseáil in-tí go leanúnach. Chuige sin, chuirfeadh earcú an dara aistritheoir go mór le cumas inmheánach na Roinne agus bheadh an deis ann ról an aistritheora a leathnú mar Oifigeach Gaeilge sa Roinn de réir mar atá leagtha amach ag 5 thíos.

Aithníonn an Chomhdháil go bhfuil bac ar earcaíocht i bhfeidhm sa tSeirbhís Poiblí faoi láthair agus nach mbeidh ar chumas na Roinne aon ghealltanais ar leith a dhéanamh maidir le hearcú foirne breise dá bharr.

6. Ról Oifig na Gaeilge / Oifigeach Gaeilge

Molann an Chomhdháil go mbeidh Oifigeach Gaeilge nó Oifig na Gaeilge sa Roinn. Tá tábhacht ar leith ag baint le ról Oifig na Gaeilge a fhorbairt sna réimsí seo leanas:

- polasaithe Gaeilge na Roinne a cheapadh,
- Ranganna Gaeilge a eagrú agus a chur ar fáil mar is gá d'fhoireann na Roinne,
- Clár sóisialta agus ealaíon a eagrú a chuireann le húsáid na Gaeilge i gceannárais na Roinne,
- feiceálacht na Gaeilge a neartú agus deiseanna a sholáthar don fhoireann ar mhian leo an Ghaeilge a fhoghlaim agus í a labhairt,
- promhadh ó thaobh na teanga de ar pholasaithe eile na Roinne agus ar ghníomhaíochtaí uile na Roinne, agus
- monatóireacht ar chomhlíonadh na ngealltanais sa scéim agus ar fhorálacha eile an Achta Teanga.

Chuige sin, ní mór go mbeadh ionadaí ó Oifig na Gaeilge i láthair ag cruinnithe de Choiste Comhairleach Bainistíochta (CCB) na Roinne leis an ról molta thuas a chomhlíonadh.

7. An Ghaeltacht

Tá sainriachtanais teanga ag pobal na Gaeltachta. Ní mór don Roinn a chinntiú go mbeidh gach seirbhís a bhaineann leis an nGaeltacht á sholáthar sa ghnáth-chúrsa trí mheán na Gaeilge. Is é sin le rá gur chóir don Roinn an Ghaeilge a úsáid mar ghnás iompar teanga leis an bpobal sa Ghaeltacht agus san áit ina bhfuil sí ag plé cúrsaí Gaeilge.

8. Rochtain ar cháipéisí

Is gá go mbeadh gach foirm atá le húsáid ag an bpobal ar fáil gan dua go dátheangach i nGaeilge agus i mBéarla. Moltar go bhfoilseofar foirmeacha iarratais, bróisiúir eolais, agus cáipéisíocht uile na Roinne go dátheangach taobh istigh den chlúdach céanna de réir an dea-chleachtais. Sa chás nach féidir é seo a dhéanamh is gá próiseas a bheith ann lena chinntiú go bhfuil rochtain comhchosúil ar an dá leagan den cháipéis chéanna.

9. Stáiseanóireacht

Ní mór don Roinn cloí leis na rialacháin faoi Alt 9 (1) agus a dheimhniú gurbh é polasaí na Roinne go mbeidh an ceannteidil stáiseanóireachta i nGaeilge nó go dátheangach. Ba cheart go mbeadh, mar chuid den pholasaí, an téacs i nGaeilge agus i mBéarla ar chomhfhéid, leis an téacs i nGaeilge in uachtar. Sa chás go bhfuil gá aon idirdhealú a dhéanamh ba chóir forlámhas a bheith ag an leagan Ghaeilge.

10. Comharthaí

Ní mór don Roinn cloí leis na rialacháin faoi Alt 9 (1) agus a dheimhniú gurbh í an leagan cruinn Gaeilge de na logainmneacha áitiúla atá in úsáid i gcónaí.

11. Tríú Pháirtithe

‘Cuirfear an scéim in iúl do thríú páirtithe a bheidh ag obair don Roinn, más iomchuí, agus spreagfar iad chun spiorad na scéime a léiriú sna seirbhísí a bheidh á gcur ar fáil acu.’

(Scéim 2006 – 2009 na Roinne Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí.)

Beidh téarmaí na scéime seo mar choinníoll dóibh siúd atá ag obair thar ceann na Roinne faoi chonradh nó mar fho-chuideachta.

Comhlíonfaidh aon chomhaontú nó socrú idir An Roinn Dlí agus Cirt, Coimhionannais agus Athchóirithe Dlí agus tríú páirtí téarmaí na scéime seo – aon seirbhís a dháiltear amach ar chonradh san áireamh. Beidh ar chonraitheoir monatóireacht a dhéanamh ar aon soláthar seirbhíse agus tuairisciú don Roinn dá réir. Ní mór a dheimhniú go bhfuil an coinníoll riachtanach seo leagtha amach go soiléir i gcáipéisí dlíthairiscint.

12. Cruinnithe Poiblí

Moltar go mbeadh oifigigh na Roinne ar an airdeall faoi shainriachtanais lucht labhartha na Gaeilge agus muintir na Gaeltachta araon ach go háirithe sa chás go mbíonn cruinniú poiblí le heagrú.

Ba chóir go mbeadh córas ann lena dheimhniú go n-eisítear na fógraí agus aon phoiblíocht eile faoi na cruinnithe poiblí go dátheangach. Ní mór a dheimhniú go gcuirtear fáilte roimh rannpháirtíocht i nGaeilge agus i mBéarla ag na cruinnithe poiblí a eagraíonn an Roinn.

13. Láithreán Gréasáin

Is minic a úsáidtear suíomh gréasáin mar príomhphointe teagmhála leis an Roinn. Is gá go mbeadh leagan Gaeilge den suíomh gréasáin ar fáil a chuireann eolas ar fáil don phobal go hiomlán dátheangach scáthach agus go mbeidh malartú teanga soiléir ar na leathanaigh.

Molann an Chomhdháil an obair atá déanta ag an Roinn chun suíomh idirlín dátheangach a chur ar fáil don phobal. Tá eolas cuimsitheach ar réimsí oibre uile na Roinne ar fáil ar an suíomh gréasáin.

Ní mór don Roinn a leanúint lena bpolasáí / plean oibre maidir leis an suíomh a fhorbairt go céimiúil thar tréimhse na Scéime seo, agus na scéimeanna a thiocfaidh ina dhiaidh, ag tosú leis na míreanna seasta lena n-airítear:

- tuarascálacha agus foilseacháin eile,
- polasaithe na Roinne,
- rialacha na Roinne,
- foirmeacha iarratais, agus
- ábhar eile inathraithe m.sh. preaseisiúintí.

14. Plean Straitéiseach na Roinne

Is gá go dtógfaí san áireamh riachtanais phobal labhartha na Gaeilge in aon leasuithe a dhéantar ar Phlean Straitéiseach na Roinne.

15. Córas Measúnaithe

Moltar go:

- i) mbunófaí structúr cuntasachta do chur i bhfeidhm na scéime, agus go leagfaí síos plean(anna) gníomhaíochta dá réir.
- ii) ndéanfaí measúnacht tionchair chomhionannais maidir le cur chun cinn na Gaeilge faoin scéim lena chinntiú go mbeidh tairbhe ag baint le gach gealltanas faoin scéim do gheallsealbhóirí uile na Roinne.
- iii) Leagfaidh an Roinn spriocanna cinnte síos, amscála len iad a bhaint amach, agus ainmneofar rannóg a bheidh freagrach as faireacháin a dhéanamh ar fheidhmiú na Scéime agus a dhéanfaidh tuairisciú ar dhul chun cinn faoin Scéim don mbainistíocht shinsearach.
- iv) Léireoidh an Roinn córas measúnaithe a dhéanfaidh seachadadh na seirbhísí a mheas agus a chinnteoidh go n-aithneofar céimeanna feabhais.
- v) Lorgóidh an Roinn aischothú leanúnach ón bhfoireann, agus ón bpobal ar fheidhmiú na Scéime agus beidh cur síos ar an gcóras sin ríofa sa scéim.
- vi) go mbeidh córas gearáin soiléir leagtha amach ag an Roinn chun déileáil le gearáin ón bpobal i gcás aon easnamh sna seirbhísí atá ar fáil trí Ghaeilge.
- vii) Nuair nach bhfuil an tseirbhís dhátheangach ar chaighdeán sásúil, beidh sé tábhachtach go leagfaidh an Roinn amach na céimeanna atá siad le glacadh chun réiteach a fháil ar an bhfadhb.

Ní mór a thógáil san áireamh nach ionainn easpa gearáin agus deimhniú ar chaighdeán na seirbhísí atáthar á sholáthar. Moltar nach leagfaí líon na ngearáin síos mar tháscaire feidhmíochta don Scéim. Tá gá le aischothú a bhailiú go gníomhach ó chustaiméirí le caighdeán seirbhísí faoin Scéim a dheimhniú.

16. Poiblíocht ar an Scéim Comhaontaithe

- (i) Moltar go mbeidh an pobal curtha ar an eolas faoin Scéim Teanga atá ag an Roinn agus na haidhmeanna lena mbaineann trí:
 - Preasráiteas;
 - Seoladh oifigiúil na Scéime;

- Fógraíocht rialta;
- Scaipeadh ar ghníomhaireachtaí cuí;
- Láithreán Gréasáin

(ii) Tá sé den riachtanas go mbeidh cóip den Scéim Teanga curtha ar fáil do gach fostaí sa Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí. Moltar nóta ón Aire Dlí agus Cirt, Chomhionannais agus Athchóirithe Dlí a scaipeadh chomh maith ag cur in iúl go bhfuil sé mar dhualgas ar gach fostaí an Scéim a chur i bhfeidhm. Ní mór seisiúin eolais inmheánacha, d'fhoireann na Roinne, a eagrú le go mbeidh gach fostaí ar an eolas faoi phríomhbheartais na Scéime.

17. Monatóireacht agus Tuairisciú ar dhul chun cinn

- (i) Ba cheart go bhfoilseofaí na tuairiscí ar dhul cinn a cuirtear faoi bhráid Choiste Comhairleach Bainistíochta (CCB) na Roinne go tráthúil.
- (ii) Ba cheart go gcuirfí tuairisc bhliantúil ar fáil don phobal maidir le dul chun cinn feidhmiú na scéime agus go bpoibleofaí an tuairisc sin go forleathan.
- (iii) Ba cheart go mbeadh an dul chun cinn faoin gcéad scéim mar thúsphointe tuairiscithe sa dara scéim agus go léireofaí go soiléir sa chaoi seo go bhfuil an Roinn ag saothrú chun feabhais trí Ghaeilge.

18. Forálacha an Achta Teanga

Tá beartas eile i bhfeidhm sa Roinn lena chinntiú go gcomhlíontar fhorálacha uile an Acht Teanga, lena n-áirítear cáipéisí áirithe a fhoilsiú go dátheangach de réir Alt 10 den Acht. Cé nach bhfuil aon riachtanas ann go ndéantar tuairisciú ar chomhlíonadh fhorálacha an Achta sa scéim, moltar don Roinn léiriú ar bhonn dearfach go bhfuil sí ar an airdeall faoi na freagrachtaí reachtúla eile maidir le

feidhmiú an Achta trí thuairisciú ar na bearta atá curtha i gcrích leis na freagrachtaí sin a chomhlíonadh.

Focal Scoir

Is mian le Comhdháil Náisiúnta na Gaeilge béim ar leith a chur ar an riachtanas go gcuirfear seirbhísí trí Ghaeilge ar fáil don phobal le dea-thoil. Tá sé fíorthábhachtach go gcuirfí an fhoireann agus an pobal ar an eolas go rialta faoi na seirbhísí céanna mar léiriú ar thiomantas na Roinne maidir le freastal ar riachtanais an phobail, agus éileamh a chothú do sheirbhísí na Roinne agus an pobal urlabhra a spreagadh chun leas níos mó a bhaint as na seirbhísí sin chomh maith.